

Ορθογραφώντας τη βία (Θεοφάνης Τάσης)

Categories : [ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ](#)

Date : 9 Φεβρουαρίου, 2022

Η φροντίδα της γλώσσας, εκ μέρους της πολιτείας αλλά και των πολιτών, συνιστά επιτακτικό πολιτικό πρόταγμα, αποτελώντας άμυνα έναντι της βίας και συνεισφέροντας σε μια πλουσιότερη πραγματικότητα.

Στον τελευταίο εθνικό διαγωνισμό ορθογραφίας για μαθητές στις ΗΠΑ η λέξη που έκρινε τον νικητή πυροδότησε μια ζωνρή αντιπαράθεση στη δημόσια σφαίρα. Η επιτροπή αποφάσισε, με βάση το λεξικό Webster, ότι η ορθή απόδοση της γερμανοεβραϊκής λέξης κνέντελ (παραδοσιακό έδεσμα) στα Αγγλικά είναι «knaidel». Το Ινστιτούτο Εβραϊκών Ερευνών (I.E.E.) όμως διαφώνησε, υποστηρίζοντας ότι η σωστή γραφή είναι «kneydel». Τις εβδομάδες μετά τον διαγωνισμό δημοσιεύεται πληθώρα άρθρων για το θέμα, ενώ αρκετοί ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι και πολίτες των ΗΠΑ και του Ισραήλ συμμετέχουν ενεργά στον δημόσιο διάλογο. Γιατί όμως το I.E.E. ασχολήθηκε με αυτή τη φαινομενικά ήσσονος σημασία υπόθεση; Το I.E.E. ιδρύθηκε το 1925 για την ορθή γραφή των Γερμανοεβραϊκών (yiddish) στο εβραϊκό αλφάβητο και τη μελέτη της ιστορίας του εβραϊκού πολιτισμού στην Ανατολική Ευρώπη, τη Ρωσία και τη Γερμανία. Οι ιδρυτές του αντιλαμβάνονται την εβραϊκότητα όχι με κέντρο τη θρησκεία, αλλά με βάση τη γλώσσα, προάγοντας τα Γερμανοεβραϊκά ως ομιλούμενη γλώσσα.

Ωστόσο, μετά το Ολοκαύτωμα, η συντριπτική πλειονότητα των ομιλούντων Γερμανοεβραϊκά είχε εξολοθρευτεί, και στην Παλαιστίνη -αργότερα το Ισραήλ- προωθούσαν πλέον συστηματικά τα Εβραϊκά. Έτσι, μια γλώσσα εκατομμυρίων ανθρώπων, η γλώσσα παππούδων και γονέων, κινδύνευε να λησμονηθεί. Για το I.E.E. η ορθογραφία της λέξης «κνέντελ» στο Webster αντικατοπτρίζει απλώς την προφορά της από τον αγγλόφωνο αναγνώστη, αγνοώντας την εκατόμβη των νεκρών. Αποτελεί ειρωνεία, ότι το ίδιο λεξικό, όταν πρωτοδημοσιεύτηκε το 1806, εισήγαγε μια διαφορετική ορθογραφία της Αγγλικής, με σκοπό να διαφοροποιήσει τη γλώσσα του νέου έθνους από εκείνη των πρώην δυναστών του. Σήμερα λοιπόν, σε αντίθεση με το λεξικό Webster, η ορθογραφία της λέξης που προτείνει το I.E.E. απηχεί γνώση των Γερμανοεβραϊκών και της ιστορίας, εν ολίγοις, επίγνωση της περιεκτικότητας σε δάκρυα μιας λέξης.

Παρά τις ομοιότητες μεταξύ του ελληνικού και του εβραϊκού λαού ως προς την ίδρυση παροικιών, κοιτίδων γλώσσας και πολιτισμού, που έδρασαν ως ομάδες πίεσης (pressure groups) στην πολιτική, η χώρα μας, κατά τις τελευταίες δεκαετίες μετά την επίσημη επίλυση του γλωσσικού ζητήματος, αμέλησε την πολιτική σημασία της γλώσσας ως **φορέα αξιών και ιστορικής μνήμης**. Ταυτοχρόνως **παραμέλησε τη φροντίδα της** με ανησυχητικές συνέπειες: την εξαφάνιση των ντοπιολαλιών, την αλόγιστη κυριαρχία ξενόγλωσσων επιγραφών στο αστικό τοπίο, την άσκοπη ή λανθασμένη χρήση ξένων λέξεων στην καθημερινότητα, τη χρήση του λατινικού αλφαβήτου στον γραπτό λόγο (greeklish), τη σύγκλιση προφορικού και γραπτού λόγου καθώς και τη διαστρέβλωση της σημασίας των λέξεων. Παράλληλα, **η συλλογική μνήμη ατρόφησε, δημιουργώντας μια δημόσια σφαίρα με εξασθενημένη την αίσθηση της ιστορικότητάς της και με πολίτες ανήμπορους να προσανατολίσουν τη βιογραφία τους μέσα στην εποχή τους και την ιστορία**. Με βάση, λοιπόν, τα προαναφερθέντα μπορούμε να κατανοήσουμε την τρέχουσα κρίση, αφενός ως αδυναμία παραγωγής νοήματος υπό τη μορφή νέων λεξιλογίων και αφηγήσεων, αφετέρου ως επακόλουθο μιας **γλωσσικής ακηδίας**, με απόληξη την ποιοτική υποβάθμιση της ομιλούμενης Ελληνικής.

Η ακηδία αυτή στη γλώσσα μας επέφερε έκπτωση στην ακρίβεια και σαφήνεια του δημόσιου λόγου συμβάλλοντας στον μαρασμό της κριτικής και σε έναν λαϊκισμό φιλόξενο για την ανθοφορία της βίας στην κοινωνία. Ο λαϊκισμός δεν νοείται, εδώ, ως στρατήγημα, αλλά ως μείγμα πνευματικής νωθρότητας και αδυναμίας διάκρισης/έκφρασης των διαφορών που χαρακτηρίζουν τα φαινόμενα. **Πώς όμως η γλωσσική ακηδία συμβάλλει στην αλλοίωση του πολίτη σε ιδιώτη, επιρρεπή στη χρήση βίας;** Αρχικά, η ακηδία αυτή δυσχεραίνει τη διαχείριση της οδύνης, των ανασφαλειών και των φόβων, καθώς ο πολίτης δυσκολεύεται να τις επικοινωνήσει έλλογα. Έτσι, η επικοινωνία συρρικνώνεται σταδιακά στην ανταλλαγή πληροφοριών, στην ανάθεση/εκτέλεση εντολών και οδηγιών και στη διατύπωση υποσχέσεων, παρακλήσεων και απειλών. Γλωσσικά απομονωμένος ο πολίτης καταλήγει στο να ιδιωτεύει, έχοντας αποτύχει να διεκδικήσει την κοινωνική αναγνώριση και να διαμορφώσει τη ζωή του σε βίο. Η ικανότητα έκφρασης των διανοητικών και συναισθηματικών διεργασιών ρηχάινει ολοένα, έως ότου **η ηθική συνείδηση και τα συναισθήματα αποξηραίνονται**. **Ως αντίδραση στην αποξήρανση αναδύονται έντονα πάθη, όπως αγανάκτηση και μίσος, ενώ η ανέκφραστη οδύνη αναζητά εκτόνωση στη συμβολική ή ενίοτε ακόμη και στη φυσική βία**. Έτσι, η απόπειρα **διάρρηξης της μοναξιάς συντελείται συναντώντας τον Άλλο ως εχθρό**.

Από τα προηγηθέντα γίνεται κατανοητό ότι η φροντίδα της γλώσσας, εκ μέρους της πολιτείας αλλά και των πολιτών, συνιστά επιτακτικό πολιτικό πρόταγμα, αποτελώντας άμυνα έναντι της βίας και συνεισφέροντας σε μια πλουσιότερη εσωτερική και εξωτερική πραγματικότητα. Επιπλέον, η γλωσσική επιμέλεια ως

αναγκαίος όρος πληρέστερης επικοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση ανεκτικότητας, ενώ **η τελείωση της γλωσσικής έκφρασης μας επιτρέπει να σκεπτόμαστε βαθύτερα και συνθετότερα**, ενισχύοντας την αυτοστοχαστικότητα, αλλά και την ενσυναίσθηση, απαραίτητη συνθήκη αλληλεγγύης και αυτοδιακυβέρνησης. Συγχρόνως, οξύνοντας την ικανότητα σύλληψης και έκφρασης αφηρημένων εννοιών, η γλωσσική επιμέλεια πολλαπλασιάζει το χειραφετητικό δυναμικό της Ελληνικής, ώστε να ενδυναμώνεται η αμφισβήτηση του κυρίαρχου λόγου επιτρέποντάς μας έτσι να φανταζόμαστε και να διεκδικούμε στο πολιτικό πεδίο εναλλακτικές πραγματικότητες. Για τους παραπάνω λόγους **η φροντίδα της ελληνικής γλώσσας συνιστά σήμερα περισσότερο παρά ποτέ έκφραση κοσμοπολιτικής φιλοπατρίας, άσκηση πνευματικής αυτοάμυνας, συστατικό ψυχικής υγείας και θεμέλιο μιας δημοκρατικής παιδείας.**

**Ο Θεοφάνης Τάσης διδάσκει Σύγχρονη Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Klagenfurt. Το τελευταίο του βιβλίο «Πολιτικές του Βίου: Η Ειρωνεία» κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ευρασία.*

(Πηγή: Protagon.gr)